

1. Če je po solnčnem zahodu po letu močno rudeča zarja, bode drugi dan jasno in močen veter. Po zimi je pa drugi dan mrzlo in veter.

2. Če solnce zahaja po letu v siv negost oblak, katerega razdeljuje v rudeče-rumene pasove, bode drugi dan oblačno brez dežja.

3. Če solnce zahaja v temen oblak in poleg plavajo majhni oblaki po vsem nebesnem oboku, je pričakovati majhen dež.

4. Če je po preteku letnega vročega dne zvečer močno soparno, pričakovati je dežja.

5. Če za močno vročino hitro potegne močen mrzel veter, in se po nebu začno poditi oblaki, bati se je toče.

6. Če se po letu gorkega jasnega dne pokaže temna velika gromada oblakov s kake strani, pričakovati je čez nekaj ur ploho in nevihto, potem pa znova jasno.

6. Če začne iti dež in potem potegne še hladen veter in se vse nebo pokrije z oblaki, je pričakovati večdnevnega deževja in hladnega vremena.

7. Če po zimi po mrzlih dneh se nebo prevleče svetlo-sivimi oblaki in solnce skozi nje spušča rudeče-rumene žarke in pihlja lahek veter, bode drugi dan melo.

8. Če po zimi solnce ne sije prav jasno in se vidi okrog njega meglen obroč, bode gotovo melo.

9. Če lastovke letajo močno okrog streh, zidov in stolpov, bode dež.

10. Če oblačni, deževen dan slišimo žvrgolenje vrabcev, pričakovati je, da se zjasni.

11. Če petelin zvečer poje, bode lepo vreme.

12. Če ovce močno beketajo in svinje močno kručijo, bode dež.

13. Če se pes po zimi valja po snegu, bode melo, če se po letu valja po travi, je rad dež.

14. Če se v dežji voda v lužah in potokih mehuri, bode še dež.

15. Če se kavke kopajo v potoku ali luži, bode še dež.

Kmetijske raznoterosti.

Krompirjevo cvetenje. Če krompir cvete, ima manjše gomole. To trdijo mnogi učeni kmetovalci in priporočajo, da se cvetje potrga. Natančneje preiskave so pa pokazale, da se to delo ne splača. Kdor bi cvetje trgjal, bi na njivi mnogo rastlin pohodil in bi naredil več škode, nego bi pa koristil. Zatorej se trganje cvetja ne priporoča.

Kako konje spraviti iz gorečega poslopja. Skušnje kažejo, da je težko konje spraviti iz hleva, kadar gori. Najbolje ga spraviš iz hleva, ako ga osedlaš ali pa okomataš, ali pa konju na glavo deneš mokro vrečo ali plahto, da ognja ne vidi.

Krmljenje konj. Konju dajaj rajši suho krmo. Posebno je dobro, če mu daš suhega ovsa pomešanega z rezanico. Konj mora tako hrano dalje grizti, zato jo pa bolj oslini, kar pospešuje prebavljenje.

Pišeta na vrtu. Kokoši niso koristne vrtu. Nekatere poskušnje so pa pokazale, da piščeta, dokler ne znajo razgrebati, na vrtu ne delajo škode, temveč še mnogo koristijo, ker pobere različne mrčese. Tako vsaj piše neki nemški kmetijski list.

Poučni in zabavni del.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

253.

Detinstvo Stanleyevo. Njegov poočim. Vojak. Ameriški reporter.

Leta 1861 se je unela glasovita vojska v Ameriki. Tu je prišel Stanley zopet na dan, služil je v vojni Zedinjenih držav pod načelnštvom generala Johnstone-a. Aprila mesca 1862. l. je bil zajet v bitvi pri Pittsburghu. Ko so ga pripeljali v glavni tabor, da ga postavijo pred vojno sodišče in obsodijo, posrečilo se je predrzniku uteči; parkrat so ustrelili za njim, ali na srečo ga niso zadeli.

Da-si je bil v vednej nevarnosti, da mu pridejo na sled, vendar se je ponudil Stanley za prostega mornarja pri državnej mornarici. Tu se je kmalu odlikoval. Leta 1863 je bil imenovan tajnikom kapitana, ki je bil načelnik ladije „Ticonderoga“, in štiri mesce potem je bil imenovan tajnikom admirala, ki je prenesel svojo zastavo na to ladijo. Nekaj časa potem je bil imenovan zastavonoscem. Tako je živel v vojski do 1865. l. Ta čas je križal Ticonderoga pred Carigradom. Stanley je šel in prosil dopusta, da potuje po Malej Aziji. Od tu je krenil v Evropo, in je prišel zopet domov, da obiše mater, katere že skoro petnajst let ni videl.

Kedar se je povrnil v Zedinjene države, vojske že ni bilo več. Ker brezdelavno življenje ni ugajalo Stanley-u, dal je ostavko kot pomorski častnik. Sedaj se je spustil po novem potu, na katerem se je tudi proslavil: Stanley je šel mej novinarje.

Amerika je prava zemlja reporterjev. V Ameriki reporterje velikih novin plačujejo kakor ministre. Se vé da ni prijetna njihova služba, kajti reporterji ameriških novin skoro neprestano nosijo puško na rami, in hodijo kot vojaki za bojnimi četami. V teh ogromnih zemljah je še vedno dovelj kotov, po katerih se boji bijejo, in tu mora reporter biti na prvem mestu.

Stanley je šel najpreje z generalom Hancockom, ki je vojeval s shayenneskimi in Kiowa-indijanci. Dopisi, katere je pošiljal v novine „Missouri Democrat“ in „New-York Tribune“, vzbudili so pozornost vsega novinarstva, vsak je čutil, da je to mojster. In ko se je vojska izvršila, ni se Stanley vrnil domov, temveč se je na prostem splavu v spremstvu enega samega človeka vozil po reki Platte vse do Missouri-a.

Važni ameriški list „New-York Herald“ je na to najel Stanleya za potujočega dopisnika z letno plačo 20.000 frankov.

Bilo je 1867. l. Angleška je prirejala veliko ekspedicijo v Abesinijo. Stanley je bil že pred njó na Rudečem morju, in je zato pošiljal svojemu listu

prve vesti o izkrcavanju vojakov in organizaciji karavan, katere so imele prenašati vojno v notranje kraje. V tej glasovitej vojski so prenašali sloni ljudi in živež. Te slone so pripeljali iz Indije z velikimi stroški, in bilo se je čuditi, kako so z nenavadno poslušnostjo prehajali skozi šume in preko gorâ.

Stanley je popisaval vse prigodke z nenavadno dramatsko silo. Ko je bila Magdala zajeta, ko je premagani Teodor se sam usmrtil, bil je Stanley prvi, ki je odpravil novico tako brzo, da jo je „New-York Herald“ mogel obelodaniti cel dan popreje, nego jo je angleško ministerstvo izvedelo od svojega generalnega štaba.

Sploh je imel Stanley posla kot novinar pri vseh velikih političkih in vojskih dogodkih naše dobe: bil je v Madridu, ko so vrgli Izabelo II.; bil je v sueškem kanalu; bil je tudi v osrednji Aziji, in od povsodi je pošiljal svojemu listu dopise sedaj dramske, sedaj znanstvene, a vedno zanimljive in nove.

Naposled oktobra meseca 1869. l. nahajamo Stanleya v Madridu, da se spočije. Ali ni imel počitka. Nenadoma je bil poklican na delo, katero je imelo odločilen vpliv na njegovo poznejše življenje in delovanje.

254.

Gordon Benett. V sledu za Livingstone-om. Zanzibar. Karavana.

Po noči 17. okt. 1869. l. se pripelje Stanley v Grand Hotel v Parizu, in koj gré, da potrka na duri one sobe, v kateri je stanoval James Gordon Benett, sin glasovitega utemeljitelja „New-York Herald“.

„Notri!“ Benett je bil v postelji. „Kdo ste?“

„Stanley.“

„A, vi ste!“ Sedite. Brzjavil sem vam v Madrid, da dojdete k meni. Imam za vas važno misijo. Kaj mislite, kje je Livingstone?“

„Bog zna.“

„Ali mislite, da je umrl?“

„Kdo vé.“

„Jaz mislim, da živi, in ga je moči najti. Rad bi vas poslal za njim v sled.“

„V sled za Livingstone-om! To se pravi iti v sredino Afrike! Ali res na tem nastojate?“

„Res, res. Idite, da ga najdete.... Stari potovalec je morda v sili in potrebi. Nesite seboj vse, kar bi mu utegnili koristiti. Se ve da, vi boste delali po svojih idejah; storite, kakor se vam pravdi, ali poiščite nam Livingstone-a.“

Malo osupel vpraša Stanley Benetta, ali pa je pomislil na stroške takega pota. Ker oba vkup nista mogla sestaviti proračuna tega podjetja, bilo je odločeno, da bode Stanley prejel za sedaj na račun „New-York Herald“ 25.000 frankov.

„Delajte po svoje,“ veli mu Benett, „ali poiščite nam Livingstone-a.“

„Dobro, gospod. Ali naj grem naravnost v sredino Afrike?“

„Ne! Najpreje se peljite v Suec k otvorjenju kanala. Potem se spustite po Nilu; slišal sem, da Baker pride v gorenji Egipt. Poučite se na drobno o njegovej ekspediciji. Pametno bi bilo, če stopite tudi v Jeruzalem, a potem v Carjigrad, kjer hočete poizvedeti za nesporazumek mej sultanom in khedive-om. Potem.... stojte no.... potem idite na Krim, da ogledate ondota bojišča. Potem se spustite preko Kavkaza k kašpijskemu morju: velé, da pojde ruska ekspedicija v Khivo. Potem krenite na Ind skozi Perzijo; spišite nam zanimivo pismo iz Perzepolja. Sporočite nam tudi kaj več o železnici po evfratskeji dolini. In kedar dospete v Indijo, vkrcajte se, pa poiščite Livingstone-a v Afriki. Takrat boste morda že kaj slišali, da se vrača, da je na potu v Zanzibar. Ako ne, idite v notranje kraje in poiščite ga. Poizvedite kaj gotovega o njegovih odkritjih. Naposled, ako je mrtev, donesite nam zanesljivih dokazov o tem. Sedaj pa, lahko noč! Z Bogom!“

„Lehko noč, gospod! Kar človek more, vse hočem storiti. Bog bodi z menoj v mojej misiji!“

To je podobno romanu, ali vendar se je prav tako odločila ta prva Stanley-eva odiseja v osrednjo Afriko. Smeli reporter je prevalil po vrsti kraje, katere so mu odločili, in dne 6. jan. 1871. l. je došel v Zanzibar.

Ne moremo na drobno naštet in popisati vseh dogodkov te ekspedicije, omeniti hočemo samo glavnih stvari, in to bode dovelj, da spoznamo in presodimo orjaško delo, ki je dognal ta nenavadni mož.

Kedar je Stanley došel v Zanzibar, bila mu je prva skrb, da nabere karavano. Ker ni imel zanesljivih podatkov od poprejšnih potnikov, obrnil se je na Arabca, starega šejka Hashida, bogatega in poštenega moža v tem kraju. Od njega je izvedel naslednje. Da se preskrbi sto ljudij v notranji Afriki, dosta je na dan do 40 metrov navadnega sukna za darove. Dalje je treba razne bisernine, kajti nekatera plemena ljubijo belo; nekatera rumeno, ali zeleno lepoticje. Treba je tudi živil, kuhinjske priprave, vreč, šatorov, vrvi, oslov, platna, katrana, igel, raznega orodja, orožja, smodnika in svinca, zdravil, pokrival, in še kaj drugega. Potem sta se moža posvetovala o spremljevalcih in nosačih. Zanzibar ima dosta potepuhov, tatov, kateri se koj ponudijo v službo pri takih prilikah, ker se zanašajo na bogat plen, ki ga bodo pograbili daleč tam zunaj. No sreča, da sultan gré na roko potnikom, daje jim na razpolaganje samega prestojnika policije. Ta služabnik, katerega se vse boji, predseduje sam novačenju. Čim se prikaže kak malo-pridnik, da bi se dal najeti, že vzdigne redarstvenik palico, in začne mlatiti po plečih. Se ve da potepuh koj nabrusi pete in zgine.

Stanley je najel za vodnika črnca Bombay-a, ki je spremljal tudi Speke-a, in mu je pripeljal 18 vojakov za karavano, za katere je on sam bil odgovoren.

Za svežnje, zaboje, šatore, kosove razložene ladije je trebalo 160 nosačev, od katerih je vsak imel nositi najmanj 70 funtov. Za ta posel so se jemali Vanjamuesi, domačini iz pokrajine Taborah, ljudje brez discipline, trdokorni, s katerimi je treba vešče ravnati, pa se potem more storiti z njimi vse, kar se hoče.

Ko je dne 21. marca 1871. l. Stanley krenil na pot, štela je njegova ekspedicija 192 mož, in to 3 Evropejce, 23 zanzibarskih vojakov, 4 vodnike, 4 črne glavarje in 158 nosačev. S početka je bilo vse dobro. Potovali so po divnej zemlji Usagari; vrstila so se rodovita brda s krasnimi ravnici, kakor da stopaš po angleškem parku. Ali žal, to ni bilo dolgo tako, razne nezgode so začele nabijati potnike.

Razmere mej Stanley-om in drugima dvema pomočnikoma Evropejcema so se pohujšale kmalu. Sploh se zatrjuje, da so skoro vsi afriški potniki živeli v svaji s svojimi drugovi. Ali je temu krivo podnebje, ali skrbi, ali večni nemir, kateri toliko vpliva na Evropejce, da postajajo razdražljivi, naklonjeni spleenu, zlovoljni, in je težko z njimi shajati, kdo vé? Pred kot ne je vse vkup krivo temu.

Ona dva Evropejca, katera sta spremljala Stanleya, imenovala sta se Shaw in Farguhar. Bila sta angleška mornarja, in Stanley je kmalu uvidel, kako sta malo spretna za veliko delo, za katero se je bil združil z njima. Oba sta sedela za isto mizo s Stanley-em, in nekega dne pri obedu je prvi pot izkipela mržnja, katera se je kuhala v srci teh treh mož.

Poučni in zabavni drobiž.

Camerarius. Dne 28. decembra lanskega leta je minolo ravno dvesto let, kar je prirodoznanec Camerarius opazil, da se tudi rastline imajo spolovila, ne le živali. Opazil je, da je žensko murbino drevo imelo sadje, da si ni bilo moškega drevesa blizu, da pa je v tem sadju bilo prazno seme. Spomnil se je, da tudi kokoši neso jajca, če ni blizu petelina, da se pa iz teh jajec ne izležejo piške. Ta zadeva je pa pozneje dognal z raznimi poskusi. Ta stvar smo tukaj omenili, ker se navadno misli, da je bil Linné prvi, ki je zasledil spol pri rastlinah. Prvi je bil Camerarius, Linné je le spolovila vzel za podlago svoji rastlinski sistemi.

Dr. Julij Viljem Ewald. Zadnji mesec lanskega leta umrl je jeden najstarejših članov berlinske akademije znanosti dr. Julij Viljem Ewald. Pokuje je bil izvrsten geolog. Bil je še prijatelj Leopolda Bucha, s katerim je mnogo sveta prepotoval.

Novice.

— **Osobne vesti.** Pretečeno soboto in nedeljo mudil se je v Ljubljani apostolski vikar c. kr. vojske, vojaški škof gosp. dr. Koloman Belopotoczky ter nadzoroval tukajšnjo garnizijo. — V Litiji nastavljal se je kot živinozdravnik g. Hugo Turk — Bukovinski deželni predsednik, grof Pace, imenovan je podpredsednikom najvišjega računskega dvora. — Davčna

nadzornika gg. Rebek in Zajec, imenovana sta davčnima višjima nadzornikoma pri finančni direkciji v Ljubljani.

— **Mestna hranilnica ljubljanska.** Iz računskega zaključka mestne hranilnice ljubljanske za l. 1891 povzamemo, da ta narodni zavod vrlo napreduje, kajti izkazanega je v njem že blizu tisoč goldinarjev čistega dobička, katerega je hranilnica imela pretečeno leto. Zaradi naraščajočega posla je občinski svet v svoji zadnji seji sklenil ustanoviti pri hranilnici poleg že obstoječe službe, kontrolorja še službe tajnika, blagajnika in kancelista. Mesto tajnika podelilo se je dosedanjemu blagajniku g. Avg. Endlicherju, mesto blagajnika g. praktikantu Iv. Kranjcu in mesto kancelista gosp. praktikantu Jos. Kuraltu. Hranilnični kontrolor ostane kakor dosedaj g. Anton Terstenjak.

— **Občinske volitve.** V Ustji v postojinskem okraji voljen je županom g. Fran Stibilj, za svetovalca pa gg. Ant. Bratina in Matija Bajec, vsi trije iz Ustja. — V Dolah v logaškem okraji voljen je županom g. Iv. Graden iz Jeličnega vrha, za svetovalca pa gg. Kajetan pl. Premerstein iz Jeličnega vrha in g. Luka Rje iz Dol. — V Trebnjem izvoljen je županom g. Fr. Huč iz Gor. Ponikev, svetovalci pa gg. Jan. Ratejec iz Lukovka, Ant. Strajnar iz Dol. Ponikev, Ant. Potokar iz Račjega Sela, Ant. Ratejec iz Primštala, Fr. Zupančič iz Trebnjega in Ign. Čeh iz Česnjevka. — V Senožečah voljen je županom gosp. Fr. pl. Garzarolli, svetovalci pa gg. Andr. Mušič, Jos. Meden, M. Koren, Jos. Delak, Ig. Perhavec in Jern. Brajdič.

— **Družbe sv. Cirila in Metoda** graška izvanakademiška podružnica, pod izglednim prvomestništvom g. Fr. Bradaške, gimn. ravn. v pokoji, vrlo napreduje. Njen blagajnik, g. Fr. Hrašovec, sodnik v pokoji, nam je na račun letošnjega leta že poslal 69 gld. 75 kr. V gmotnem oziru so podružnici zaslomba požrtvovalni tamošnji Slovenci, mej njimi neimenovan imeniten domorodec, ki ji daruje vsako leto 10 gld.; živahnost in zanimivost skupščin pa povišuje lepo petje naše graške akademične mladine. — Goriška moška podružnica je imela 1. maja svoj letni občni zbor. Kot druga leta, skrbelo je načelnništvo tudi letos prav po očetovski za otroška vrta v Pevmi in Podgori. Oba zavoda prav dobro uspevata; v prvi hodi nad 60 otrok, še več pa v drugi, ki ima svoje zavetišče v lepih in zračnih prostorih ondašnjega „Kat. bralnega in političnega društva.“ V podružnično načelnništvo so bili izvoljeni: prvomestnik g. dr. A. Gregorčič, prof. bogoslovja, tajnik g. A. Šantel, gimn. prof.; blagajnik g. V. Kanceler, učitelj in posestnik; namestniki so: g. A. Gabršček, urednik, g. K. Prinčič in g. A. Fon, posestnik in krčmar. Podružnica ima 14 ustanovnikov, 69 letnikov in 5 podpornikov. — Število udov in pa nabrani denarni zneski so priča požrtvovalnosti goriških rodoljubov, posebno, če se uvažuje, da so prav isti rodoljubi tudi posebni pospeševalci „Sloge“, ki vzdržuje slovensko trozredno dekliško šolo in otroški vrtec v mestu. — Da nam je goriško mesto zelo naklonjeno, jasno svedoči zadnjič znanomani dar gg. bogoslovcev, ki smo jih zato že v drugič vpisali kot svoje pokrovitelje z znamko: „Slovenski goriški bogoslovci l. 1882.“ — G. Janko Leban, šolski voditelj in slovenski pisatelj v Begunjah pri Cirknici, nam je podaril 25 iztisov svojih: Iskrice, l. zv.; gg. J. Čuden, vpokojeni stotnik, J. Pokoren, učitelj in župan M. Šušteršič so nam v veseli družbi v Horjulu naklonili po 1 gld. — Svojima podružnicama ob bistri Soči in črni Muri izreka svoje priznanje za neumorno delovanje, gg. darovateljem pa iskreno zahvalo.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda.

— **Družbi sv. Cirila in Metoda** je došlo naslednje oveselilno pismo: „Pošiljam priloženih 28 gld. v gotovini in hranilno knjigo mestne hranilnice v Ljubljani za 72 gld.,